

Het interessante aan de studie van Maziers is dat hij het hierboven geschreven verhaal, dat in grote lijnen reeds eerder gekend was, plaatst in het perspectief van een ecologische studie. Het is overduidelijk dat Maziers het bos, dat zelfs nu nog één van de weinige grote bossen is die België nog bezit, wil koesteren en daarin vindt hij precies zijn motivatie om heel gedreven en erg secuur de 'aanslagen' op het bos in kaart te brengen. '... die België nog bezit,...' is hier wel erg ironisch: de privatisering van 1822 heeft ertoe geleid dat de toenmalige gemeentegrenzen ook in het bos werden doorgetrokken. De ironie wil dat, in het kader van de actuele federalisering van de Belgische staat, deze gemeenten ten dele bij het Vlaamse gewest, ten dele bij het Waalse gewest en ten dele bij het Brussels hoofdstedelijk gewest behoren. Het Zoniënwoud wordt dus door diverse instanties (op diverse wijzen) beheerd. Haar lijdensweg is duidelijk nog niet ten einde.

Hoewel Maziers de gebeurtenissen rond het Zoniënwoud zeer helder kadert in de politieke en economische geschiedenis van die tijd, is zijn invalshoek in de eerste plaats deze van het bosbeheer en van de ruimtelijke ordening. De opeenvolgende fasen van de verkaveling en rooiing tussen 1830 en 1843 worden overzichtelijk en grondig beschreven. Zijn werk, dat bovendien degelijk gedocumenteerd is en dat bijzonder vlot leest, kan dan ook model staan voor de ecologische geschiedschrijving, deze nieuwe ent aan de historische boom.

L. François

P. Hovart, *Honderdvijftig jaar zeevisserijbeheer 1830-1980. Een analyse van normatieve bronnen* (Oostende: Rijksstation voor zeevisserij, 1994, 317 blz.).

In maart 1995 nemen Canadese autoriteiten een Spaans vissersschip in beslag op grond van een argument, dat nu al ruim een eeuw de gemoederen van vissers, biologen en politici in de landen rond de rijke visgronden van Noordzee en Atlantische Oceaan in steeds sterkere mate bezig houdt: overbevissing. Een omvangrijke vloot Spaanse vissersschepen haalt vlak voor de Canadese kust zoveel, deels ondermaatse heilbot uit zee, dat daardoor de broodwinning van lokale vissers in de toekomst ernstig in gevaar zal kunnen komen. Vrije zee of niet: het leegvissen van een belangrijk en kwetsbaar vangstgebied door gebruik van teveel en verkeerde vistuigen kan niet worden getolereerd.

Het zoveelste conflict over het beheer van de visbestanden op de wereld was geboren. En als gebruikelijk vormden ook ditmaal internationale afspraken over quota, afgesproken visserijzones en toegestane vistuigen niet de regels van het spel; veeleer waren het evenzovele aanleidingen om de discussies maar weer eens opnieuw te beginnen.

Conflicten over visserij dateren in ons deel van de wereld al uit de zeventiende eeuw. Lange tijd was de haringvisserij op de Noordzee bijvoorbeeld een belangrijke factor in het economische en politieke machtsspel tussen Engeland en de Republiek. Maar men betwistte elkaar 'slechts' het recht om te vissen. De rijkdom van de zee was een gegeven feit. Natuurlijke factoren, niet menselijk ingrijpen zorgden voor schommelingen in de omvang van de voorraden vis. Niemand beschikte toen over de technische middelen om de teloorvang van de visstand te bewerkstelligen.

Dat veranderde in de negentiende eeuw. De komst van sterkere scheepstypen en minder 'discriminerende' vangstechnieken dan voorheen begon tegen het einde van die eeuw een aanslag te doen op de visrijkdom. Langzaam drong het besef door, dat het noodzakelijk was om te komen tot internationale afspraken over het beheer van de voorraden vis, in de Noordzee eerst, maar later zeker ook in de noord Atlantische Oceaan.

Over die afspraken gaat Hovarts boek. Hij voert ze in chronologische volgorde ten tonele, verdeeld over drie perioden: 1830-1914, 1914-1940 en 1940-1977.

Tot het midden van de negentiende eeuw was er vis te over. Nog in 1849 konden Blankenbergse vissers hun koning laten weten: 'nous avons à exploiter un champs immense et inépuisable'. Maar in 1860 beginnen de problemen zich af te tekenen, althans voorde Belgische vissers. Dat jaar publiceert P. Bortier een brochure, waarin hij aandringt op het treffen van maatregelen ter bescherming van de visstand langs de Belgische kust; die dreigt onherstelbare schade te ondervinden van het toenemende gebruik van netten met te kleine mazen en van de veel broed en ondermaatse vis vernietigende boomkor en garnaalnetten.

Enige decennia later, wanneer de visserij-biologie is uitgegroeid tot een afzonderlijke tak van wetenschap, gaan naast vissers en politici ook wetenschappers zich bezighouden met het beheer van de visstanden. Mede onder hun invloed komt in 1902 de 'International council for the exploration of the sea' tot stand; Nederland, België, Engeland, Denemarken en nog een vijftal Europese landen gaan zich bezinnen op de vraag, hoe het behoud van gevarieerde en voor voortplanting voldoende grote visbestanden gecombineerd kan worden met een economisch aantrekkelijke en verantwoorde exploitatie daarvan. Het begin is er, constateert de auteur.

De jaren 1914-1940 worden gekenmerkt door herhaalde moeizame en niet erg succesrijke internationale besprekingen over bescherming van specifieke vissoorten (de schol bijvoorbeeld), over de (on)mogelijkheid om zeegebieden gedurende bepaalde perioden van een jaar geheel voor de visserij te sluiten, en natuurlijk over maaswijdten.

Na de tweede wereldoorlog raakte men er meer en meer van overtuigd, dat de overbevissing echt aangepakt diende te worden. De verhoogde visserijdruk, die zich vóór 1940 al had gemanifesteerd (toename visconsumptie, opbloei van de visconserveringsindustrie, enz.) zou zeker doorzetten. Het ontstaan van internationale organisaties (op grond van overwegingen die niets met visserij van doen hadden) leek openingen te bieden tot het realiseren van supranationaal visserijbeheer. De eerste poging tot het maken van afspraken, de International overfishing conference van 1946, eindigde met een mager resultaat. Maar elke keer in de decennia daarna deed de internationale gemeenschap weeren stapje verder in de goede richting. Quotering van de haringvangst in de Noordzee, tijdelijke vangstverboden voor specifieke soorten in de Ierse Zee en in de Golf van Biskaje, de instelling van exclusieve nationale visserijzones, en in 1977 — daarmee eindigt Hovarts overzicht — de instelling van exclusief nationale visserijzones van 200 mijl breed rond een aantal Atlantische kusten en het optreden van de EG vanaf dat jaar als één kuststaat.

Hovarts boek vraagt enig doorzettingsvermogen van de lezer. Talloze cursief gedrukte fragmenten met teksten van verdragen, nota's en brochures maken het niet eenvoudig de draad van zijn verhaal te volgen, zelfs niet wanneer men zich beperkt tot de visserijregulering. Maar ook vele informatieve teksten over typen Belgische vissersschepen, hun vangstechnieken, hun havens, de hoeveelheden vis die zij aan wal brengen, enz. zijn door het boek gestrooid en kunnen de lezer verward achterlaten. Het is derhalve meer een encyclopedisch dan een interpreterend boek. Een register zou daarom meer dan welkom zijn geweest.

L. M. Akveld

W. F. V. Vanthoor, *De Europese monetaire eenwording in historisch perspectief* (Monetaire monografieën XV; Amsterdam: Nederlands instituut voor het bank- en effectenbedrijf, 1994, 144 blz., ISBN 90 5516 034 2).